

Zdolność prawna handlowych spółek osobowych na przykładzie spółki partnerskiej

Beata Kozłowska-Chyła

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Handlowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, radca prawny, arbiter Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, autorka publikacji z zakresu prawa handlowego.

Legal Capacity of Personal Commercial Companies: the Example of a Partnership

The legal regulations determining the scope of the legal capacity of personal commercial companies, including a partnership, raise the question whether these subjects are allowed to act in the market in a legally limited way as defective legal persons and if there exist juridical grounds for assuming a limited scope of the legal capacity of personal commercial companies in view of the construction of their legal personality. The analysis of the above question leads to the conclusion that a partnership, like other personal commercial companies – by virtue of Art. 8 § 1 of the Code of Commercial Companies – is generally competent to be the subject of the rights and obligations stemming from civil law relations. The limitations to the scope of the legal capacity of a partnership result from the mere specifics (substance) of a structure of that type, and they may also result from relevant legal regulations. Partnership does not imply the so-called special legal capacity defined either by the scope of tasks performed by the partnership or by the aim the partnership was created to achieve.

Przepisy prawa kształtujące zakres zdolności prawnej osobowych spółek handlowych, w tym spółki partnerskiej, skłaniają do pytania, czy podmioty te dopuszczone są do obrotu w sposób normatywnie ograniczony, jako niepełne osoby prawne, oraz czy istnieją juredyczne podstawy dla uznania ograniczonego zakresu zdolności prawnej handlowych spółek osobowych na tle konstrukcji osobowości prawnej.

I. Uwagi wprowadzające

Zgodnie z art. 33 k.c. osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególnie przyznają osobowość prawną. Jednocześnie przepisy prawa nie definiują pojęcia osobowości prawnej, nie określają cech właściwych osobie prawnej na tle innych podmiotów prawa, ani specyfiki pojęcia zdolności prawnej w konstrukcji osoby

prawnej. Ustawodawca stosuje normatywną metodę klasyfikacji określonych jednostek organizacyjnych do kategorii „osoby prawne”, zgodnie bowiem z art. 33 k.c. atrybut osobowości prawnej przyznawany jest przepisami szczególnymi. Uznaje się, że w istotę osobowości prawnej posiadanej przez określone jednostki organizacyjne wpisana jest zdolność prawna oraz zdolność sądowa tych jednostek. Teoria organów osoby prawnej pozwala natomiast na przypisanie samej osobie prawnej oświadczeń woli

zakwalifikowania danej jednostki do kategorii podmiotowej z art. 33¹ k.c. jest przyznanie jej ustawą atrybutu zdolności prawnej. Ustawodawca stosuje zatem podobną, jak w przypadku osób prawnych, normatywną metodę regulacyjną. W odniesieniu do osób prawnych przepis szczególnie przyznawać ma określonej jednostce osobowość prawną, w przypadku zaś jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi – ustawa przyznawać ma zdolność prawną. Przyjęte rozwiązanie powoduje, że

Zdolność prawna jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi przyznawana jest poszczególnym ich kategoriom w sposób autonomiczny, przede wszystkim w ustawach regulujących ustrój i zasady funkcjonowania tych jednostek w obrocie.

składanych przez osoby wchodzące w skład organu poprzez założenie, iż działanie członków organu jest działaniem samej osoby prawnej. Konstrukcja taka umożliwia wyjaśnienie cechy zdolności do czynności prawnych osób prawnych¹. Przyjmuje się tym samym, że zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, zdolność sądowa i procesowa wpisane są w istotę osobowości prawnej, przyznawanej przepisami szczególnymi określonym jednostkom organizacyjnym.

W świetle art. 33¹ k.c. przepisy o osobach prawnych należy odpowiednio stosować do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Podstawą

podstawowym normatywnym źródłem wyznaczającym zakres zdolności prawnej jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi jest przepis ustawy przyznający tej jednostce zdolność prawną. Tym samym zakresem odpowiedniego stosowania do jednostek organizacyjnych z art. 33¹ k.c. przepisów o osobach prawnych nie są objęte regulacje odnoszące się do zdolności prawnej osób prawnych. Zdolność prawna jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi przyznawana jest poszczególnym ich kategoriom w sposób autonomiczny, przede wszystkim w ustawach regulujących ustrój i zasady funkcjonowania tych jednostek w obrocie. Natomiast w istotę osobowości prawnej wpisana jest *ex definitione* zdolność prawna zasadniczo w pełnym zakresie. Jednocześnie nie można uznać, że pojęcia zdolności prawnej posiadanej przez osobę prawną oraz jednostkę z art. 33¹ k.c. posiadają różne znaczenie. Zdolność prawna, zarówno jednostek organizacyjnych będących osobami

1 Zob. M. Pazdan, *Podmioty bez osobowości prawnej po nowelizacji kodeksu cywilnego* (w:) M. Zieliński (red.), *W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga Jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemanina*, Szczecin 2005, s. 102.

prawnymi, jak i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, oznacza przyznana ustawą generalną kompetencję bycia podmiotem wszystkich praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego. O ile na gruncie konstrukcji osobowości prawnej nie budzi wątpliwości założenie pełnej zdolności prawnej osób prawnych, o tyle w odniesieniu do jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c., wskazuje się na ograniczone, wyraźnie określone normatywnie dopuszczenie tych jednostek do obrotu, jako niepełnych osób prawnych².

II. Zdolność prawna handlowych spółek osobowych w świetle regulacji kodeksu spółek handlowych

Przepisem przyznającym handlowym spółkom osobowym zdolność prawną jest art. 8 k.s.h.³, zgodnie z którym spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana. W porównaniu do wcześniej obowiązującego art. 81 k.h.⁴, stanowiącego, że spółka może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana, zmiana wprowadzona art. 8 k.s.h. sprowadza się do wyraźnego wskazania, że spółka osobowa, nabywając prawa, zaciągając zobowiązania, pozywając i będąc pozywaną, czyni to we własnym imieniu. Powyższe jednoznacznie przesądza, że podmiotem nabywanych praw i zaciąganych zobowiązań jest sama spółka, która dokonuje tych czynności w swoim imieniu i na swój rachunek, jako samodzielny (odrębny od osób wspólników) uczestnik obrotu. Ponadto, w art. 8 k.s.h. ustawodawca podkreśla, że zdolność do na-

bycia przez spółkę praw obejmuje również prawo własności nieruchomości i inne prawa rzeczowe.

Przepisem art. 8 § 1 k.s.h. ustawodawca statuuje generalną kompetencję osobowych spółek handlowych bycia podmiotem wszystkich praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego⁵. Co więcej, w świetle art. 33¹ k.c. należy uznać, iż tylko przepis prawa, który przyznaje zdolność prawną rozumianą jako generalną kompetencję do bycia podmiotem praw i obowiązków cywilnoprawnych, stanowić może podstawę klasyfikowania danej jednostki organizacyjnej do trzeciej kategorii podmiotowej, o której mowa w art. 33¹ k.c. Regulacje prawne, które przyznają określonym strukturom organizacyjnym jedynie punktowe (ograniczone) uprawnienia podmiotowe, nie mogą być uznawane za przepisy przyznające tym jednostkom zdolność prawną w rozumieniu art. 33¹ k.c. Odmiennie założenie otwierałoby drogę do przypisywania podmiotowości prawnej jednostkom, które jedynie w ograniczonym zakresie są adresatami określonych norm prawnych, czy też mogą być podmiotami tylko pewnych praw i obowiązków w ramach obrotu prawnego⁶. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że określona jednostka może być adresatem norm prawnych, a nawet podmiotem określonego stosunku prawnego, jednak nie jest to tożsame z posiadaniem przez nią zdolności prawnej, rozumianej jako generalna kompetencja do bycia podmiotem wszelkich praw i obowiązków w sferze obrotu cywilnoprawnego⁷. Dlatego też nie

2 Tak W.J. Katner, *Podmiotowość prawna wspólnoty mieszkaniowej*, Glosa 2009 nr 2, s. 35; Zob też W.J. Katner, *Podwójna czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym* (w:) L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar (red.), *Rozprawy prawnicze. Księga Pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, Kraków 2005, s. 1031.

3 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. nr 94, poz. 1037, z późn. zm.), weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.

4 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. nr 57, poz. 502, z późn. zm.).

5 Należy odnotować pogląd, wypowiedziany na tle wykładni art. 11 k.s.h., posiadającego brzmienie podobne do art. 8 § 1 k.s.h., że w dosłownych sformułowaniach tego przepisu nie mieszczą się dwie kategorie czynności prawnych, a mianowicie rozporządzenia prawami i obciążania prawa własności spółki rzeczowymi prawami ograniczonymi, i co za tym idzie powinny być wyłączone z zakresu specjalnej zdolności prawnej spółki, przy czym autor jednocześnie wyraża wątpliwość, czy taki był rzeczywiście zamiar ustawodawcy. Tak S. Włodyka (w:) S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2B. *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2007, s. 625.

6 Przykładem może być spółka cywilna, a także regulacje prawne odnoszące się do oddziałów osób prawnych lub oddziałów przedsiębiorców zagranicznych.

7 Zob. J. Frąckowiak (w:) M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. I, Warszawa 2012,

można podzielić poglądu, że zdolność prawna przyznawana jest albo punktowo – tylko w określonym zakresie stosunków prawnych, albo modelowo – w ogólnym, przyjętym dla danego modelu (ludzkiego lub organizacyjnego) zakresie tych stosunków. W tym ujęciu uznaje się, że modelowy stopień zdolności prawnej, tzn. osobowość prawna, przyznany jest osobom prawnym, natomiast jednostkom organizacyjnym bez osobowości prawnej odmawia się tego stopnia, przypisując zdolność prawną jedynie

gorii jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. struktur mogących być podmiotami tylko pewnych, ściśle określonych przez przepisy prawa stosunków prawnych, z czym nie można się zgodzić. Przymiot zdolności prawnej, umożliwiający zakwalifikowanie danej jednostki nieposiadającej osobowości prawnej do trzeciej kategorii podmiotowej, musi mieć charakter ogólny, umożliwiający danej jednostce organizacyjnej bycie podmiotem praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego w wymia-

Przymiot zdolności prawnej musi mieć charakter ogólny, umożliwiający danej jednostce organizacyjnej bycie podmiotem praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego w wymiarze generalnym.

punktowo, tzn. w ściśle określonym zakresie. Tak rozumiana zdolność prawna jednostek bez osobowości prawnej umożliwia im uczestniczenie w obrocie prawnym – jako podmiot prawny – przez posiadanie ściśle określonej kwalifikacji do nabywania praw i zaciągania zobowiązań, przy czym zdolność prawna tych jednostek nie zatrzymuje się na stopniu podstawowym, wyjściowym (czysto organizacyjnym). Norma szczególna może bowiem obdarzyć je dodatkowymi kwalifikacjami, rozbudowując posiadaną przez te jednostki podmiotowość prawną⁸.

Przyjęcie powyższego stanowiska, opierającego się na założeniu jedynie punktowych (ograniczonych) uprawnień podmiotowych, wystarczających do uznania, że dana jednostka organizacyjna posiada zdolność prawną w podstawowym, wyjściowym zakresie (możliwym do rozszerzenia normą szczególną), oznaczałoby możliwość zaliczania do kate-

rze generalnym, nie zaś tylko w odniesieniu do pewnych praw, czy określonych obowiązków⁹.

Taki właśnie wymiar ogólny, polegający na przyznaniu generalnej kompetencji do bycia podmiotem praw i obowiązków w stosunkach cywilnoprawnych, posiada art. 8 § 1 k.s.h., przyznający spółkom osobowym prawa handlowego, w tym spółce partnerskiej, przymiot zdolności prawnej. W tym znaczeniu nie ma żadnych różnic pomiędzy zdolnością prawną posiadaną przez osoby prawne a zdolnością prawną przyznaną handlowym spółkom osobowym. Używane w literaturze przedmiotu określenia „ułamna osobowość prawna”, czy „niepełna osobowość prawna” nie powinny być rozumiane jako świadczące o „ułamnej”, „niepełnej” zdolności

s. 1204 i n.

8 Zob. M. Trzebiatowski, *Spółka z o.o. w organizacji*, Lublin 2000, s. 420 i n.

9 Zob. M. Pazdan, *Podmioty bez osobowości prawnej...*, dz. cyt., s. 96, który wskazuje, że uzależnienie przyporządkowania określonej jednostki organizacyjnej do trzeciej grupy podmiotów od przymiotu zdolności prawnej, przyznanego przez ustawę zapobiegnie pomysłem, by do omawianej grupy zaliczać twory o niejasnej pozycji prawnej.

prawnej osobowych spółek handlowych w porównaniu do osób prawnych¹⁰.

Oczywiste przy tym jest, że ostateczny (finalny) zakres zdolności prawnej posiadanej przez obie te grupy podmiotowe jest odmienny. Z zakresu zdolności prawnej posiadanej przez poszczególne podmioty prawa wyłączona jest możliwość bycia podmiotem pewnych praw i obowiązków, a zakres tych wyłączeń jest różny w odniesieniu do osób fizycznych i osób prawnych w ogólności, poszczególnych typów osób prawnych (a nawet w obrębie danego typu osoby prawnej) oraz jednostek organizacyjnych z art. 33¹ k.c.

III. Ograniczenia zakresu zdolności prawnej handlowych spółek osobowych

Przyznanie art. 8 § 1 k.s.h. handlowym spółkom osobowym zdolności prawnej, rozumianej jako generalna kompetencja bycia podmiotem praw i obowiązków w sferze obrotu cywilnoprawnego, nie oznacza, że spółki te mogą uczestniczyć we wszystkich stosunkach cywilnoprawnych, czy być podmiotem wszystkich bez wyjątku praw i obowiązków. Zakres zdolności prawnej osobowych spółek handlowych doznaje pewnych ograniczeń, przy czym w obrocie nie występuje właściwie żaden podmiot prawa, który miałby nieograniczoną zdolność prawną. Nie jest prawdziwe twierdzenie, że nieograniczony zakres zdolności prawnej mają osoby fizyczne, a na tym tle zdolność prawna osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną,

jest co do zasady ograniczona¹¹. Jeśli weźmie się pod uwagę regulacje, np. Prawa bankowego¹², ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych¹³, ustawy o działalności ubezpieczeniowej¹⁴, czy ustawy o funduszach inwestycyjnych¹⁵, widoczne staje się, że niektóre przepisy prawa wykluczają możliwość bycia przez osobę fizyczną podmiotem pewnych stosunków prawnych, co z kolei świadczy, że zdolność prawna osób fizycznych także podlega ograniczeniom. Zdolność prawna handlowych spółek osobowych również podlega ograniczeniom, podobnie jak zdolność prawna osób prawnych, a wynikać one mogą już z samej istoty struktur tego typu. Handlowe spółki osobowe nie mogą być np. podmiotem stosunków z zakresu prawa rodzinnego, jak również praw, które z mocy wyraźnego przepisu zastrzeżone zostały dla osób fizycznych (np. służebność osobista). Źródłem ograniczeń zdolności prawnej handlowych spółek osobowych są również te przepisy prawa, które wyłączają możliwość bycia przez te spółki podmiotem określonych praw i obowiązków w szczególności poprzez zastrzeżenie, iż podmiotem pewnych praw i obowiązków mogą być osoby prawne¹⁶ lub określony typ osoby prawnej¹⁷. Powyższe nie uzasadnia jednak tezy o ograniczonej zdolności prawnej handlowych spółek osobowych, świadczy jedynie o możliwych (różnorodnych

10 Inaczej S. Włodyka (w:) S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2. *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012, s. 174, który twierdzi, że osoba prawna ułomna ma jedynie określone atrybuty zdolności prawnej, a nie pełną zdolność prawną, z której na zasadzie klauzuli generalnej korzystają tylko osoby prawne. Por. A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2013, s. 76, który wskazuje, że określenie „ułomne osoby prawne” miało swój sens historyczny w dyskusji na temat wyodrębnienia trzeciej kategorii podmiotowej, obecnie wypacza jednak sens podmiotowości takich jednostek. Wskazuje, że obecnie nie ma powodów, aby przeciwstawiać podmiotowość prawną spółek osobowych osobowości prawnej.

11 Tak w uzasadnieniu do uchwały SN z 21.12.2007 r., III CZP 65/07, OSNC 2008, nr 7–8, s. 25.

12 Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. nr 140, poz. 939, z późn. zm.).

13 Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. nr 139, poz. 934, z późn. zm.).

14 Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. nr 124, poz. 1151, z późn. zm.).

15 Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. nr 146, poz. 1546, z późn. zm.).

16 Zob. np. art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (Dz.U. nr 83, poz. 420, z późn. zm.), z zastrzeżeniem, że spółki komandytowo-akcyjne zrównane zostały w tym względzie z osobami prawnymi.

17 Zob. np. art. 5 ust. 4 i 5 ustawy Prawo bankowe, art. 5 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, art. 27 i art. 29 ust. 1 ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, czy art. 38 ust. 1 ustawy o funduszach inwestycyjnych.

w odniesieniu do poszczególnych osób prawnych, jednostek organizacyjnych z art. 33¹ k.c. oraz osób fizycznych) ustawowych ograniczeniach zakresu zdolności prawnej podmiotów prawa. Stosowana przez ustawodawcę koncepcja zdolności prawnej nie

lub wynikające z istoty struktur tego typu. Oznacza to, że jeżeli brak jest przepisu prawa, który wyłącza możliwość bycia przez osobowe spółki handlowe podmiotem określonych praw lub obowiązków, to należy uznać, iż w związku z posiadaną zdol-

Stosowana przez ustawodawcę koncepcja zdolności prawnej nie polega na przyznawaniu szczególnej (rozszerzonej) zdolności prawnej określonym podmiotom, lecz wyłączeniu z szerokiego zakresu zdolności prawnej danego podmiotu określonych kompetencji.

polega na przyznawaniu szczególnej (rozszerzonej) zdolności prawnej określonym podmiotom, lecz wyłączeniu z szerokiego zakresu zdolności prawnej danego podmiotu (w tym wypadku handlowych spółek osobowych) określonych kompetencji. Trudno przy tym uznać, że zakres zdolności prawnej posiadany przez osoby prawne jest „modelowy”, skoro również on podlega różnorodnym ograniczeniom w odniesieniu do poszczególnych typów osób prawnych. Tym samym trudno mówić o modelowym zakresie zdolności prawnej osób prawnych, gdyż taki nie istnieje. W efekcie, nie można postrzegać jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c., jako posiadających jedynie pewne atrybuty zdolności prawnej względem „modelowej” zdolności prawnej osób prawnych¹⁸. Zakres zdolności prawnej posiadanej przez osoby prawne oraz jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 33¹ k.c., jest kształtowany przy pomocy podobnych metod regulacyjnych: z generalnego (szerokiego) zakresu zdolności prawnej tych jednostek czynione są wyłączenia mające swoje źródło w przepisach prawa

nością prawną w wymiarze generalnym spółki te mogą być podmiotem tychże praw lub obowiązków, chyba że specyfika struktur tego typu wyłącza taką możliwość¹⁹.

IV. Zakres zdolności prawnej spółki partnerskiej

Regulacja art. 8 § 1 k.s.h., usytuowana w przepisach Tytułu I (*Przepisy ogólne*) Działu II (*Spółki osobowe*) k.s.h., zgodnie z jej literalnym brzmieniem odnosi się do wszystkich handlowych spółek osobowych, tj. spółki jawnej, partnerskiej, komandytowej oraz komandytowo-akcyjnej. Spółka partnerska, przepisem art. 8 § 1 k.s.h. ma zatem przyznaną generalną kompetencję bycia podmiotem praw i obowiązków w sferze obrotu cywilnoprawnego,

18 Por. S. Włodyka (w:) S. Włodyka (red.), *System...*, t. 2, Warszawa 2012, s. 174.

19 Słusznie wskazuje J. Frąckowiak, że dla stwierdzenia, że ten, komu przysługuje zdolność prawna, nie może być podmiotem konkretnych praw lub obowiązków, należy wskazać przepis, który taką możliwość wyklucza lub wykazać, że z całokształtu norm tworzących daną jednostkę wynika niemożliwość bycia przez nią podmiotem danego stosunku prawnego. Tak J. Frąckowiak (w:) M. Safjan (red.), *System...*, dz. cyt., s. 1205.

co z kolei w świetle art. 33¹ k.c. stanowi podstawę zakwalifikowania jej do trzeciej kategorii podmiotowej, tj. kategorii jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Spółka partnerska może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym włas-

stwa handlowego, nie wyłączając zbywania i obciążania nieruchomości, ustanawiania i odwoływania prokury. Zmiana dokonana przepisami kodeksu spółek handlowych jest istotna, w miejsce dotychczasowej zasady, że prawo reprezentowania spółki przez wspólnika obejmuje możliwość dokonywania tych

Zakres służącego wspólnikowi prawa reprezentowania spółki został przepisami kodeksu spółek handlowych skorelowany z zakresem zdolności prawnej samej spółki.

ność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągając zobowiązania, pozywać i być pozywana. Należy uznać, że tak szeroko zakreślona kompetencja do bycia podmiotem praw i obowiązków cywilnoprawnych obejmuje również możliwość rozporządzania przez spółkę partnerską prawami i obciążania prawa własności spółki ograniczonymi prawami rzeczowymi, choć literalna wykładnia przepisu art. 8 § 1 k.s.h. mogłaby skłaniać do wniosku, że obie te kategorie czynności nie mieszczą się w dosłownych sformułowaniach art. 8 § 1 k.s.h.²⁰. Korelatem tak ustalonej zdolności prawnej spółki partnerskiej jest zakres służącego partnerom prawa reprezentowania spółki. Zgodnie z art. 29 § 2 w zw. z art. 89 k.s.h., prawo partnera do reprezentowania spółki dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. Odpowiednie zastosowanie do spółki partnerskiej w tym zakresie znajduje bowiem (na podstawie art. 89 k.s.h.) przepis art. 29 § 2 k.s.h., dotyczący zakresu prawa reprezentowania spółki jawnej przez jej wspólnika. Wcześniej obowiązujący przepis art. 84 § 1 k.h. stanowił, że prawo wspólnika do reprezentowania spółki jawnej rozciąga się na wszystkie czynności sądowe i pozasądowe, związane z prowadzeniem jakiegokolwiek przedsięwzię-

czynności, które pozostają w związku z prowadzeniem jakiegokolwiek przedsiębiorstwa handlowego, ustawodawca postanowił, iż prawo reprezentowania spółki obejmuje możliwość dokonywania wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. W świetle obecnie obowiązującej regulacji, jeśli czynność prawna dokonana przez wspólnika nie pozostawałaby w związku z prowadzeniem jakiegokolwiek przedsiębiorstwa handlowego, ale mieściłaby się w zakresie zdolności prawnej spółki, jest czynnością dokonaną w granicach umocowania posiadanego przez wspólnika. Z tego powodu *de lege lata* wspólnik może dokonać czynności mającej za przedmiot np. zbycie przedsiębiorstwa spółki, jako mieszczącej się w granicach jego umocowania. Pod rządami kodeksu handlowego czynność taka, jako niezwiązana z prowadzeniem przedsiębiorstwa, sklasyfikowana była jako dokonana z przekroczeniem granic umocowania przez wspólnika²¹. Powyższe obrazuje, że zakres służącego wspólnikowi prawa reprezentowania spółki został przepisami kodeksu spółek handlowych skorelowany z zakresem zdolności prawnej samej spółki.

Na tle pozostałych handlowych spółek osobowych spółka partnerska cechuje się tą specyfiką, że

20 Por. S. Włodyka (w:) S. Włodyka (red.), *System...*, t. 2B, Warszawa 2007, s. 625.

21 Zob. M. Allerhand, *Kodeks handlowy z komentarzem*, reprint Bielsko-Biała 1995, s. 70.

zgodnie z art. 86 § 1 k.s.h. utworzona jest przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu. Cel ten stanowi *differentia specifica* spółki partnerskiej w tym znaczeniu, że przepis prawa wyklucza dopuszczalność zakładania spółek partnerskich w innym celu niż wykonywanie wolnego zawodu²², przy czym jest on jednocześnie celem samych wspólników, którzy w umowie spółki zobowiązali się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu (art. 3 k.s.h.) i stanowi ich *affectio societatis*, czyli wolę na jej utworzenie i funkcjonowanie jako uczestnika obrotu prawnego i gospodarczego²³.

Na tym tle wypowiediany jest pogląd, że wąskie ujęcie celu spółki partnerskiej wyklucza możliwość objęcia przedmiotem przedsiębiorstwa spółki partnerskiej innej działalności, niż wykonywanie jednego lub kilku wolnych zawodów. Wskazuje się bowiem, że choć art. 86 § 1 k.s.h. nie mówi, że celem spółki jest wyłącznie wykonywanie wolnego zawodu, to geneza spółki, ograniczony krąg podmiotów, jej specjalizacja przedmiotowa przemawiają za ograniczeniem zakresu jej aktywności gospodarczej tylko do działalności zawodowej wykonywanej przez partnerów²⁴. Powyższe stanowisko, zakładające dopuszczalność dokonywania czynności tylko w granicach wynikających z realizacji celu spółki, oznaczać może w efekcie wyznaczenie zakresu zdolności prawnej spółki partnerskiej w oparciu o kryterium, jakim jest cel, dla realizacji którego spółka została utworzona. Wskazuje się bowiem, że szeroka formuła przyznająca zdolność prawną jednostkom organizacyjnym pozbawionym osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, powinna być przede wszystkim weryfikowana przez cel powstania i prawnego funkcjonowania określo-

nych osób prawnych ułomnych²⁵. Ujęcie powyższe istotnie wpływałoby na określenie zakresu posiadanej przez spółkę partnerską zdolności prawnej, poprzez wyznaczenie go w granicach celu realizowanego przez spółkę (wykonywanie wolnego zawodu). Oznaczałoby ono, że spółce partnerskiej przysługuje tzw. specjalna zdolność prawna, której zakres ściśle jest związany z celem i zadaniami realizowanymi przez spółkę partnerską.

Analiza powyższego zagadnienia musi zostać poprzedzona spostrzeżeniem, że źródłem tzw. specjalnej zdolności prawnej osób prawnych był art. 36 k.c., zgodnie z którym zdolność prawna osoby prawnej nie obejmowała praw i obowiązków, które nie były związane z zakresem jej zadań, z tym zastrzeżeniem, że nie wpływało to na ważność czynności prawnej, chyba że druga strona wiedziała, że czynność dotyczy takich praw i obowiązków. Przepis art. 36 k.c. został uchylony w roku 1990²⁶, z czego wywodzi się, że pojęcie tzw. specjalnej zdolności prawnej, jako ściśle związane z realiami gospodarki planowej, należy do przeszłości. A. Wolter wskazuje, że obecnie żaden przepis prawa nie zawiera takiego unormowania, co więcej – w systemie gospodarki rynkowej zawierać nie może²⁷. W związku z uchynieniem art. 36 k.c. nie istnieje tzw. specjalna zdolność prawna osób prawnych, polegająca na wyznaczeniu jej zakresu poprzez realizowane przez osobę prawną zadania czy cele. Wysoce wątpliwa *de lege lata* jest koncepcja „odżycia” konstrukcji specjalnej zdolności prawnej w odniesieniu do jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c., w tym w odniesieniu do spółki partnerskiej. Nie sposób bowiem przyjąć, że skutkiem uchylenia art. 36 k.c. mogłoby być utrzymanie w jakimkolwiek stopniu obowiązującej wcześniej zasady ograniczonej zdolności prawnej osób prawnych w stosunku do jednostek organizacyjnych z art. 33¹ k.c. Oznacza to,

22 Zob. E.J. Krześniak, *Spółka partnerska*, Kraków 2002, s. 108, który słusznie wskazuje, iż powyższe trudno uznać za wystarczający wyróżnik spółki partnerskiej, także bowiem spółka jawna i komandytowa mogą być utworzone w celu wykonywania wolnego zawodu.

23 Zob. J. Jacyszyn, *Spółka partnerska według przepisów ustawy Kodeks spółek handlowych*, Bielsko-Biała 2000, s. 290.

24 Tak U. Promińska (w:) S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2A. *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2007, s. 572–573.

25 Zob. U. Promińska, Kilka uwag na temat spółki kapitałowej w organizacji (w:) J. Frąckowiak (red.), *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, Wrocław 2013, s. 280 i n.

26 Art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. nr 55, poz. 321).

27 A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 208.

że tzw. specjalna zdolność prawna, polegająca na wyznaczeniu granic zdolności prawnej zakresem realizowanych zadań lub realizowanego celu, nie obowiązuje zarówno w odniesieniu do osób prawnych, jak i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną²⁸.

W pozostałym zakresie handlowe spółki osobowe nie mogłyby być podmiotami praw i obowiązków w sferze prawa cywilnego. Powyższy wniosek jest trudny do zaakceptowania, tak w świetle art. 8 § 1 k.s.h., jak również ze względów systemowych. Należy bowiem zauważyć, że zakres zdolności prawnej np. spółek kapitałowych (osób prawnych) w żąd-

Tzw. specjalna zdolność prawna nie obowiązuje zarówno w odniesieniu do osób prawnych, jak i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Należy przy tym podkreślić, że przyjęcie odmiennego założenia wywoływałoby doniosłe konsekwencje nie tylko na gruncie spółki partnerskiej, która tworzona jest w celu wykonywania wolnego zawodu, lecz w ogólności w obszarze handlowych spółek osobowych. Zgodnie bowiem z art. 8 § 2 k.s.h., każda handlowa spółka osobowa prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą. Przyjęcie założenia, że zakres zdolności prawnej wyznaczany powinien być zakresem zadań lub celem realizowanym przez daną jednostkę organizacyjną, o której mowa w art. 33¹ k.c., powodowałoby, że zakres zdolności prawnej handlowej spółki osobowej byłby wyznaczany w granicach wykonywanej działalności gospodarczej (prowadzonego przedsiębiorstwa)²⁹.

nym razie nie jest wyznaczany przez pryzmat realizowanych przez spółkę zadań. Stosowanie w tym względzie odmiennego modelu kształtowania zakresu zdolności prawnej w odniesieniu do handlowych spółek osobowych, ze względu na istotne podobieństwa konstrukcji zdolności prawnej osób prawnych oraz pozostałych jednostek organizacyjnych mających zdolność prawną, byłby co najmniej wątpliwy.

Podsumowując, spółka partnerska, podobnie jak pozostałe handlowe spółki osobowe, na podstawie art. 8 § 1 k.s.h. posiada generalną kompetencję bycia podmiotem praw i obowiązków wynikających ze stosunków cywilnoprawnych. Ograniczenia zakresu zdolności prawnej spółki partnerskiej wynikają już z samej specyfiki (istoty) struktury tego typu, wynikać mogą również z przepisów prawa. Spółka partnerska nie posiada tzw. specjalnej zdolności prawnej, która polegałaby na wyznaczeniu jej granic zakresem realizowanych przez spółkę zadań lub celem, dla realizacji którego spółka została utworzona.

²⁸ Na co słusznie zwraca uwagę K. Pietrzykowski, *Zdanie odrębne Sędziego SN do uchwały SN z 21.12.2007*, III CZP 65/07, OSNC 2008, nr 7–8, poz. 69, s. 31.

²⁹ Słusznie zauważa P. Bielski, że podobnego poglądu, jak dotąd, nikt nie wypowiedział. Zob. P. Bielski, *Zdolność prawna wspólnoty mieszkaniowej – problem modelu regulacji prawnej*, „Rejent” 2007, nr 3, s. 54.